Otázka: Trestní právo

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Andyy

– **souhrn právních norem o trestání fyzických osob za závažná provinění (trestné činy) proti chráněným společenských a individuálním zájmům**

– **tresty = sankce postihující pachatele**

– **oblast veřejného práva**

– hmotné = materiální

- normy o podmínkách a způsobech trestání
- vymezení, co jsou trestné činy, jaké tresty se za ně ukládají (druhy trestů)
- hlavní pramen – trestní zákon

– procesní = formální

- normy o zjišťování trestných činů a jejich pachatelů, o soudním trestním řízení, výkonu uložených trestů, popř. ochranných opatření
- hlavní pramen – trestní řád

– *provinění méně závažná než trestné činy – přestupky*

- *neprojednávají je soudy, ale obce (přestupková komise), orgány Policie ČR, státní správy (finanční úřad, živnostenský úřad, ...)*
- *právní normy o přestupcích a jejich trestání – správní právo (trestné právo správní)*
- *přestupkové právo – součást práva správního, nikoli trestního !!! – přesné definice přestupků*
- *za přestupky – mírnější sankce – napomenutí, pokuty, zákazy činností, propadnutí věcí*
- *dopravní, proti občanskému soužití (neoprávněné osočení z přestupku, vyhrožování, ...), proti majetku (přisvojení si cizí věci nalezením, krádež do 5000 (pokud byl ale 3 roky zpět souzen za krádež à trestný čin), ...), rušení veřejného pořádku (rušení nočního klidu, zakládání černé skládky, ...)*
- *pramenem – zákon o přestupcích*

– účelem

- udržování pořádku a bezpečnosti ve státě
- chrání občany, společnost, stát před pachateli trestné činnosti

– trestný čin

- závažné, nebezpečné jednání pachatele vůči společnosti
- řeší soud, který za něj uděluje tresty
- jednání nebezpečné pro společnost, jehož znaky jsou uvedeny ve zvláštní části trestního zákona

– trestní zákon

- rozdělen na část obecnou a zvláštní
- obecná – základní podmínky trestní odpovědnosti a další společná ustanovení týkající se všech druhů trestných činů
- zvláštní – definováno téměř 200 druhů trestných činů s uvedením trestů

- **trestnost**

  - vztahuje se na dokonaný čin i na pokus o něj
  - pokus je beztrestný, pokud nebyl čin ukončen proto, že pachatel dobrovolně od jeho dokonání upustil nebo učinil včas oznámení, takže nebezpečí z jeho činu mohlo být odstraněno
  - trestné – pokud byl pokus ukončen, pachatel dělal vše k jeho dokonání, přesto čin zůstal pokusem
  - trestná je i příprava k trestnému činu

- **pachatel** – fyzická osoba, která trestný čin spáchala sama

- **spolupachatelé**

  - osoby, které trestný čin spáchaly společným jednáním
  - solidární odpovědnost – spolupachatel je za trestný čin odpovědný tak, jako kdyby jej spáchal sám

- **účastníci**

  - trestně odpovědni jako pachatelé a spolupachatelé
  - organizátor – ten, kdo trestný čin zorganizoval nebo řídil
  - návodce – ten, kdo pachatele k provedení trestného činu navedl
  - pomocník – ten, kdo poskytl pachateli pomoc – opatření prostředků, odstranění překážek, rada, slib pomoci

- **vývojová stádia trestného činu**

  - příprava – trestná i když nedošlo ani k pokusu o trestný čin
  - pokus

- trestnost se vztahuje i na něj
- beztrestný, pokud čin neukončen – pachatel dobrovolně od jeho dokonání upustil nebo včas upozornil a mohlo být nebezpečí odstraněno

- dokonaný trestný čin – pokud byl čin dokončen (u znásilnění – i když nedošlo k pohlavnímu styku)

– zvláštní část trestního zákona

- trestné činy proti republice
  - vyzvědačství
  - hanobení republiky a představitele republiky
  - vlastizrada
  - ohrožení utajované skutečnosti
  - služba v cizím vojsku

- trestné činy hospodářské
  - proti hospodářské soustavě
    - neoprávněné podnikání
    - poškozování spotřebitele
    - proti hospodářské kázni
      - zkreslování údajů hospodářské a obchodní evidence
      - pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě
      - proti měně a daním
        - padělání a pozměňování peněz
        - výroba a držení padělatelského náčiní
        - zkrácení daně
        - proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a proti autorskému právu
          - nekalá soutěž
          - porušování autorského práva
          - porušování průmyslových práv

- trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných

    - útok na veřejného činitele
    - úplatkářství
    - křivé obvinění
    - křivá výpověď svědka

- trestné činy obecně nebezpečné
    - obecné ohrožení
    - ohrožení životního prostředí
    - šíření toxikomanie

- trestné činy hrubě narušující občanské soužití
    - podněcování k národnostní a rasové nenávisti
    - opilství
    - výtržnictví
    - týrání zvířat

- trestné činy proti rodině a mládeži
    - bigamie
    - zanedbání povinné výživy
    - podávání alkoholických nápojů mládeži
    - ohrožování mravní výchovy mládeže

- trestné činy proti životu a zdraví
    - vražda
    - rvačka
    - ublížení na zdraví
    - nedovolené přerušení těhotenství

- trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti
    - omezování osobní svobody
    - vydírání
    - znásilnění
    - loupež (x krádež!!!) – použití násilí, pohrůžky v úmyslu zmocnit se cizí věci

- trestné činy proti majetku
    - krádež
    - zpronevěra
    - podvod
    - lichva
    - poškozování cizí věci

- trestné činy proti lidskosti
    - genocida
    - podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů
    - válečná krutost

- *trestné činy proti brannosti a proti civilní službě*
    - *maření způsobilosti ke službě*
    - *neplnění odvodní povinnosti*
    - *nenastoupení služby v ozbrojených silách*

- trestné činy vojenské
    - neuposlechnutí rozkazu
    - zběhnutí
    - porušování povinností strážní služby
    - nesplnění bojového úkolu

- v zákoně uvedené skutkové podstaty vymezují rozsah trestního bezpráví

– tresty a ochranná opatření

- sankce za vykonání trestného činu

- trestnost činu
  - podle zákona účinného v době, kdy byl trestný čin spáchán
  - podle pozdějšího zákona – pokud je pro pachatele příznivější

- z meze rozpětí sazeb se výše trestů určují s přihlédnutím k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem
  - polehčující – činu upřímně lituje, nahradí způsobenou škodu, vedl řádný život, provinil se poprvé
  - přitěžující – recidiva, brutalita pachatele

- trestné stíhání mladistvých (15 – 18 let) – trestní sazby se snižují na ½

- promlčecí doba
  - podle závažnosti
  - 3 – 20 let
  - promlčením zaniká trestnost činu (u trestního stíhání) x promlčením výkonu trestu – nelze trest vykonat

- cílem
  - náprava pachatele trestné činnosti
  - vést pachatele k řádnému životu

    - bránit pachateli v konání dalších trestných činů
    - chránit společnost před pachateli trestné činnosti

- uvedeny v trestním zákoně

- ochranná opatření
    - ochranné léčení (notoričtí alkoholici)
    - ochranná výchova (mladiství)
    - zabrání věci (pachateli, kterého nelze trestně stíhat nebo odsoudit à věc nemohla propadnout)

- odnětí svobody
    - podmíněné
        - odsouzený trest odpykává na svobodě
        - za méně závažné trestné činy
        - odsouzený musí plnit všechny požadavky
        - žije pod dohledem probačního pracovníka
        - pokud se v podmínce dopustí dalšího trestného činu à trest se mění v nepodmíněný
        - 1 – 5 let
        - pokud je trest do dvou let nepodmíněně – lze zažádat o změnu v podmíněný
    - nepodmíněný
        - běžný – do 15 let
        - výjimečný – 15 – 25 let
        - doživotí
        - trest smrti
            - zrušen 1990
            - pro
                - odstrašující charakter
                - doživotí – finančně pro stát nákladné
                - pozůstalí oběti – mají právo na odplatu
                - udělován nebezpečným pachatelům – jejich likvidace

    - proti
        - demokratické postoje
        - nesouhlasí s lidskými právy
        - justiční omyly
        - nelze brát jako mstu
        - nejde o nápravu
- typy věznic
    - s dohledem – poprvé souzeni, méně závažný trestný čin, neúmyslné spáchání
    - s dozorem – neúmyslný trestný čin, souzeni vícekrát
    - s ostrahou – závažnější trestní čin, spáchaný úmyslně
    - se zvýšenou ostrahou – odsouzeni k doživotí, úmyslný trestný čin, brutální způsob, recidiva, útěk z vězení, nebezpeční společnosti

- obecně prospěšné práce
    - lze uložit ve výměře od 50 do 400 hodin bezplatných prací – vykonává osobně, pod dohledem pracovníka městského nebo obecního úřadu
    - za trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřekračuje 5 let

- ztráta čestných titulů a vyznamenání
    - odsouzený ztrácí státní vyznamenání, čestná uznání, vědecké a umělecké hodnosti, právo nosit cizozemská vyznamenání a užívat cizozemských čestných titulů

- ztráta vojenské hodnosti – degradace na hodnost vojína

- zákaz činnosti
    - po odpykání tohoto trestu se na člověka pohlíží jako na netrestaného
    - ukládá se v rozmezí 1 – 10 let

    - pachateli, který se dopustil trestného činu v souvislosti s touto činností
    - např. výčepní, který podává alkoholické nápoje mládeži

- propadnutí majetku
    - majitelem se stává stát
    - celý majetek odsouzeného nebo část, kterou určí soud
    - ne věci nezbytně nutné k uspokojení životních potřeb odsouzeného nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu odsouzený pečuje
    - zaniká společné jmění manželů – musí dojít k jeho vypořádání
    - nejtěžší majetkový trest – pachatel odsouzen k výjimečnému trestu nebo nepodmíněnému odnětí svobody za závažný trestný čin, kterým získal nebo se snažil získat majetkový prospěch

- peněžitý trest
    - může být ve splátkách
    - předpoklad, že skutečně zaplatí
    - výměra – 2000 – 5000000 Kč – udělí soud

- propadnutí věci
    - věc užitá nebo určená ke spáchání trestného činu nebo věci, které pachatel získal trestným činem nebo jako odměnu za něj – např. automobil, …
    - pouze věc náležící pachateli à vlastníkem se stává stát

- vyhoštění
    - může změnit prezident – udělením milosti
    - platí pouze pro cizince (pro ty, kteří nejsou občany ČR)
    - rozsah – 1 – 10 let nebo na dobu neurčitou

- zákaz pobytu

- vztahuje se na určité místo nebo obvod – např. pokud zde někoho ohrožuje, něco zde poničil, …
- 1 – 5 let
- v zájmu ochrany veřejného pořádku

– prominutí trestu

- = podmínečné propuštění
- pokud odpykal alespoň ½ trestu
- zbytek trestu – v podmínce na svobodě – pokud ji poruší à opět nepodmíněně
- pokud prokáže, že dokáže žít řádný život
- rozhoduje okresní soud, v jehož lokalitě se daná věznice nachází
- na základě více posudků

– trestní odpovědnost

- do 15 let není osoba trestně odpovědná
- pachatel trestného činu
  - fyzická osoba, která spáchala trestný čin sama
  - dosáhl věkové hranice
  - byl příčetný

- mladší 15 let
  - nemohou být za činy souzeni
  - nesmí být označen za pachatele

- 15 – 18
  - soud pro mládež
  - spáchali provinění
  - mohou být souzeni i odsouzeni
  - nejsou jim uděleny tresty, ale opatření

- opatření
    - výchovná
        - dohled probačního pracovníka
            - rodina, péče – zárukou nápravy à pravidelně dochází pracovník – zkoumá, zda dochází k nápravě
        - probační program
            - probační pracovník kontroluje, zda program plní
            - doškolovací, psychologické poradenství, terapeutické poradenství
            - seznam – Ministerstvo spravedlnosti ČR
            - výchovné povinnosti
                - pokud do této doby nežil v rodině à musí žít s rodiči, zákonným zástupcem, opatrovníkem
                - pokud způsobil škodu – nahradit, odpracovat
            - napomenutí s výstrahou
                - za přítomnosti zákonného zástupce
                - upozornění, poučení o důsledcích, pokud bude dál provádět trestnou činnost
    - ochranná
        - mohou být udělena i mladším 15 let
        - např. vražda, krádež, ublížení na zdraví
        - končí 18. rokem
        - ochranné léčení
        - ochranná výchova
    - trestní
        - pokud rodina není zárukou převýchovy a ani ústav převýchovu nezvládne
        - pro 15 – 18 let
        - obecně prospěšné práce – 50 – 200 hodin
        - zákaz činnosti – 1 – 5 let – nelze zakázat činnost, která je přípravou na budoucí povolání
        - vyhoštění – 5 let – nelze při předpokladu „zpustnutí“ osoby bez kontroly
        - peněžité opatření – 1000 – 500000 Kč – podle toho, zda je schopen platit
        - odnětí svobody – přihlíží se k mnoha okolnostem – nemělo by přesáhnout 5 let, výjimečný trest – 7 let (5 – 10 let)

- upuštění od uložení trestního opatření

- provinilý lituje svého činu
- sám usiluje o nápravu
- porušil právní předpis a prokáže se u něj neznalost předpisu a prostředí, kde vyrůstal, ho k jeho znalosti nevedlo
- rozhoduje soud

– příčetnost, nepříčetnost

- pokud příčetný à trestně odpovědný – dokáže vyhodnotit a posoudit své jednání
- nepříčetný à není trestně odpovědný – v danou chvíli neschopen jednání vyhodnotit – duševně nemocný
- pokud nepříčetnost zaviním vlastním přičiněním (vliv alkoholu, návykových látek, …) à jsem trestně odpovědný

– okolnosti vylučující trestnost

- duševní nemoc
- věk – trestně odpovědný – od 15 let
- nutná obrana
  - snaha zabránit páchání trestného činu
  - nesmím zabít, ublížit na zdraví
  - posuzuje soud, není totiž přesně klasifikována
  - zbraň smí použít jen příslušník policie, armády
- krajní nouze – pokud už nic jiného nezbývá
- oprávněné použití zbraně – policie, armáda

– míra zavinění

- podle ní soudce určuje trest
- úmyslný trestný čin – pachatel chtěl zákon porušit
- nedbalost
  - vědomá – pachatel věděl, že zákon porušuje, ale nepředpokládal, že to bude mít

nějaký dopad, následek – např. poruším rychlost v obci a někoho srazím
- nevědomá – pachatel nevěděl, že porušuje zákon, ale vědět to měl či mohl – např. nevědomky zaviním výbuch plynu, havárii v závodě

– trestní právo procesní

- hlavní zásady trestního řízení
  - obžalovací
    - trestně stíhán pouze na základě žaloby – musí vypracovat státní zástupce (zastupuje stát)
    - neexistují soukromé žaloby
    - nikdo nesmí být souzen, odsouzen bez žaloby
    - stíhán může být pouze zákonným způsobem, ze zákonných důvodů
    - presumpce neviny – než je uznána vina, musí být na člověka pohlíženo jako na nevinného
    - zásada veřejnosti a ústnosti
      - trestní řízení probíhá veřejně
      - vše, na čem soud staví, musí být nahlas řečeno
    - není veřejný
      - proces s mladistvými
      - nevhodné chování, oblečení
      - vyzrazení státního tajemství
      - x rozsudky obvykle veřejné
      - zásada soudcovské nezávislosti – soudce se řídí pouze zákonem
      - zásada soudní příslušnosti – nikomu nesmí být odňat soudce
      - zásada materiální pravdy – polehčující x přitěžující okolnosti
      - zásada oficiálnosti – na základě žaloby zahájen proces
      - zásada rovnosti – všichni jsou si rovni, mají stejná práva
      - zásada přímosti – vyhází přímo z důkazů, výpovědí

– orgány činné v trestním řízení

- Policie ČR, vyšetřovatel
- státní zástupce
- obhájce

    - zastupuje obviněného
    - z řad advokátů
    - obviněný si ho vybere sám nebo je mu soudem přidělen (= obhájce ex offo)
- obviněný
    - ten, kterému vyšetřovatel na základě důkazů sdělí, že je obviněn a bude dále stíhán
    - právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které mu jsou kladeny za vinu
    - má právo nevypovídat
    - nesmí být nucen k doznání, výpovědi (šlo by o trestný čin)
- obžalovaný – když je podána u soudu žaloba
- odsouzený
    - pokud soud prokáže vinu, vynese rozsudek
    - x může být zproštěn viny
- svědek
    - povinen mluvit pravdu
    - křivá výpověď – trestný čin
    - nemusí vypovídat, může odmítnout výpověď
        - sám by se vystavil trestnímu stíhání
        - je v příbuzenském vztahu k obžalovanému
        - právo na svědečné právo – finanční náhrada za cestu
        - svědek může vypovídat z jiné místnosti, pokud se nechce setkat s obžalovaným

– vazba

- uděluje a potvrzuje soudce
- pokud hrozí nebezpečí útěku obviněného
- nebezpečí, že bude dál páchat trestnou činnost
- ovlivňování svědků, maření vyšetřování
- nezbytně nutná doba, neměla by převyšovat 2 roky
- závažný trestný čin, výjimečný trest à může překročit dva roky
- vzetí do vazby předchází zadržení – 48 hodin, pak ho musí propustit
- propuštění z vazby = náhrada vazby
    - na kauci – finanční částka určená soudem; ne pokud jde o terorismus, brutální vraždu
    - zaručí se důvěryhodná osoba – písemný souhlas

– průběh trestního řízení

- přípravná fáze
    - shromáždění důkazů
    - zapojena policie, státní zástupce
    - pachatel je obviněn
    - než je vypracována žaloba – pachatel může být ve vazbě nebo zadržen

- předběžné projednávání žaloby
    - začíná podáním žaloby k soudu
    - rozhoduje se, zda je dostačující nebo ne
    - pokud nejsou prokazatelné důkazy, soud může trestní řízení zastavit
- hlavní líčení
    - soud přezkoumává žalobu, žalobce představí trestný čin, navrhne výši trestu, soudce vše zváží
    - důkazní prostředky
        - výpověď – svědci, obviněný
        - znalecké posudky
        - listinné důkazy
        - obhájce – snaží se dokázat nevinu obžalovaného
        - možnost posledního slova – obviněný či jeho obhájce
        - vynesení rozsudku – o vině x zproštění viny
        - i během hlavního líčení lze zastavit trestní řízení
        - může být také vrácena žaloba
        - zahlazení odsouzení
            - vymažou se trestné činy z trestního rejstříku
            - pro každý trestný čin – jiná doba, po které lze zažádat

- odvolací řízení
    - obžalovaný či zástupce se odvolají à rozsudek nenabude právní moci
    - rozhoduje soud vyššího stupně

- výkon rozhodnutí
    - soud zprostí obvinění
    - potvrdí rozsudek
    - může zvýšit sazbu

- **milost** – pouze pro jednu osobu, uděluje prezident

- **amnestie** – pro skupinu lidí, uděluje prezident a pověřená osoba (obvykle ministr spravedlnosti)